

עתיים | ITIM
יעוץ ומידע | Resources and
במעגל החיים היהודי (ע"ר) | Advocacy for Jewish Life

דו"ח הגיור

לקראת חג השבועות

התשע"ב - 2012

מחקר וכתיבה: עידית הילה נחמן, נעמה סרי-לוי
מכון עתיים - יעוץ ומידע במעגל החיים היהודי (ע"ר)
שלמה הלוי 5, ת"ד 45435 ירושלים 91451
טל': 02-6480726 פקס: 1-700-500-507
www.itim.org.il

תוכן העניינים:

3.....	מבוא
4.....	נתוני הגיור 2011 – מספרים ומגמות
4.....	נתוני הגיור
5.....	שינויים באגף הגיור
7.....	תפקודה של ועדת חריגים לגיור
12.....	מדיניות ההכרה בגיורי חו"ל
14.....	סיכום והמלצות
15	נספח מספר 1 - נוהל עבודת ועדת חריגים
17	נספח מספר 2 - מכתב מרשות האוכלוסין לח"כ דנון
20	נספח מספר 3 - טיוטת הקריטריונים לעליה למתגיירי חו"ל

מבוא

לקראת חג השבועות אני מתכבד להציג את דו"ח הגיור השנתי של מכון עתים.

בשנה החולפת הצליח מכון עתים להגיע להישגים משמעותיים שהביאו לשיפור ניכר ביחס הממסד הישראלי כלפי גרים מהארץ ומהעולם. המתווה שהושג לרישום מתגיירים לנישואים נאכף על פי רוב בשטח, ופחות ופחות זוגות נאלצים למצוא פתרונות עוקפים ומשפילים על מנת להינשא כדת משה וישראל. בזירה אחרת הצליח מכון עתים להביא לשינוי במדיניות ההכרה בגיורים אורתודוקסים מחו"ל ולהתחייבות מצד משרד הפנים להשוות את מעמדם של המתגיירים האורתודוקסיים המבקשים לעלות לארץ לאלו של מתגיירי הזרמים האחרים. בשורה טובה נוספת למתגיירים הגיעה מצד בית המשפט העליון, שפסל את החלטת בית הדין הגדול לבטל את גיורי הרב דרוקמן, ובכך הביא לסיומה פרשה עכורה שהעיבה על תחושותיהם של הגרים בשנים האחרונות.

ועדיין, מאבקנו לטובת המתגיירים לא תם. נהליה החדשים של ועדת חריגים לגיור ממשיכים להקשות על אלפי האזרחים הזרים אשר מבקשים להתגייר בישראל, ויחסן של רשויות המדינה למתגיירים אשר התגיירו בחו"ל גם הוא אינו משביע רצון. אלה וגם אלה מקשים על אלפי המתגיירים אשר קשרו את גורלם בגורלו של עם ישראל להקים במדינת היהודים את ביתם. דו"ח הגיור לשנה זו יעסוק בשתי הסוגיות הללו ויסקור את המגמות שחלו בנושא הגיור בשנת 2011.

אנו תקווה כי השנה הבאה תביא איתה תקווה חדשה למתגיירים בארץ ובעולם.

בברכת חג שבועות שמח,

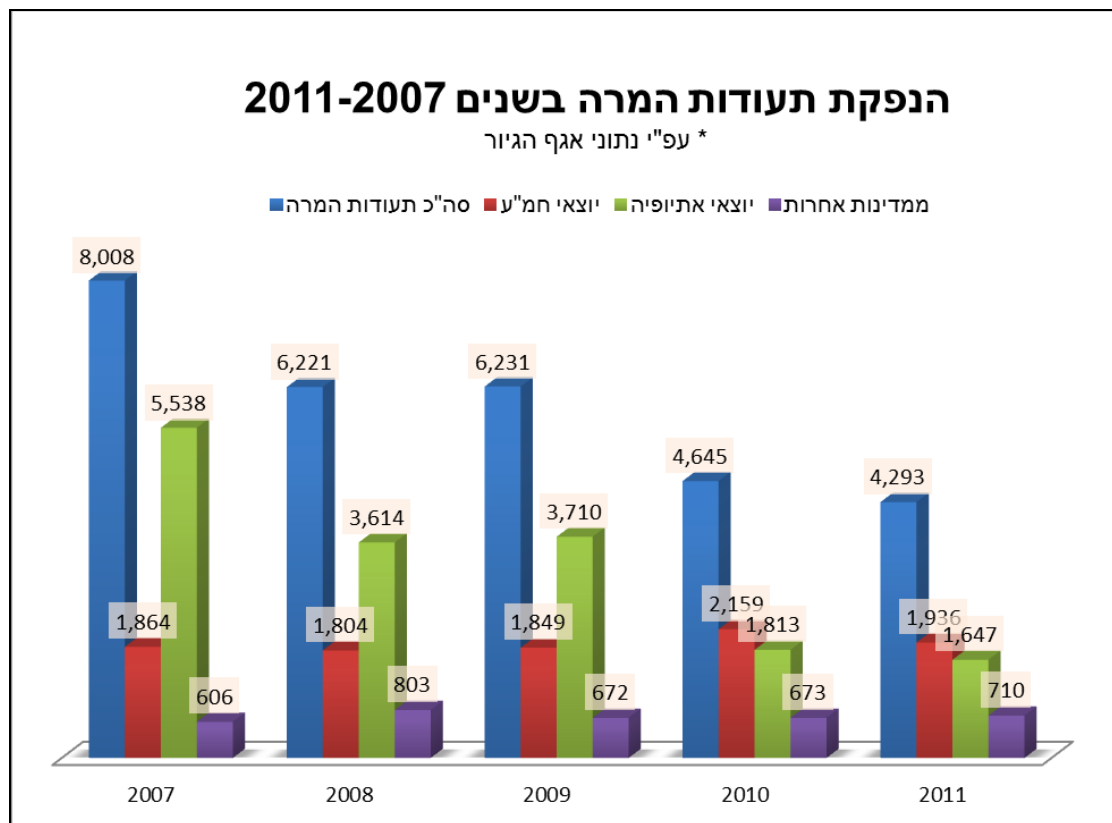
הרב ד"ר שאול פרבר
מייסד ומנהל מכון עתים

נתוני הגיור 2011 – מספרים ומגמות

נתוני הגיור

נתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה מלמדים כי בשנים האחרונות עולה בהדרגה מספרם של חסרי הדת בישראל. בסוף שנת 2011 מנתה אוכלוסיית חברי הדת בישראל 327,000 תושבים, כשני אחוזים יותר ממספרם בשנת 2010 (320,000), וכארבעה וחצי אחוזים יותר ממספרם בשנת 2009 (313,000).

על אף העליה במספר חסרי הדת בישראל, מנתוני אגף הגיור עולה תמונה מדאיגה. בשנתיים האחרונות ירד מספרם הכולל של המתגיירים ב-31%. הירידה המשמעותית ביותר ניכרה במספר המתגיירים יוצאי אתיופיה, בין היתר בשל הפיחות בקצב עלייתם, אך בשנה האחרונה נרשמה ירידה של כ-10% גם במספרם של המתגיירים עולי חמ"ע, המהווים כמחצית מכלל המתגיירים – מ-2,159 בשנת 2010 ל-1,936 בשנת 2011.

בשנת 2010 התגיירו במערכת הגיור הצבאית 824, ואילו בשנת 2011 התגיירו 811 חיילים. מדובר אומנם בירידה קטנה מבחינה מספרית, אולם נראה שישנה יציבות במסלול גיור זה בשתי השנים האחרונות. יש להביא בחשבון את הנתון הזה על רקע ההתקפות על מערך הגיור הצבאי שהתרחשו במהלך שנת 2011 וסוקרו בהרחבה באמצעי התקשורת השונים.

על פי נתוני המכון ללימודי היהדות ומכוני הגיור השונים (ביניהם ארגון עמי – אולפני גיור אור עציון, ארגון מחניים, אולפני הקיבוץ הדתי, ומכון מאיר ומכון אורה) רוב המתגיירים הם בשנות העשרים עד השלושים לחייהם. הנשים מהוות רוב בציבור המתגיירים והפונים ללימודי גיור – בעוד במכון ללימודי היהדות היחס הוא כשני שלישי נשים וכשליש גברים, בארגון מחניים היחס עומד על תשעים אחוזים לנשים ועשרה לגברים. ארצות המוצא של המתגיירים, בנוסף לברית המועצות לשעבר ולאתיופיה, הן צרפת, סין, ארצות אמריקה הלטינית, הונגריה, צ'כיה, ארצות הברית, אנגליה ועוד.

בתי הדין הפרטיים לגיור מדווחים כי בשנתיים האחרונות חל זינוק במספר הפונים אליהם. מאבקם של המתגיירים בבתי הדין הפרטיים להכרת המדינה ביהדותם נדונה בימים אלו בבג"ץ, וגורלם עתיד להיות מוכרע במהלך השנה הקרובה.

שינויים באגף הגיור

א. **לוח זמנים:** בשנת 2011 עודכנו נהלי העבודה בבתי הדין לגיור ונקבעו לוחות זמנים לשלבי הליך הגיור. להלן מסלול הלימודים אותו עובר המתגייר (אזרח או תושב קבע):

1. רישום והתחלת לימודים בכיתת הכנה לגיור.
2. לאחר חודשיים – דיון בבקשה לגיור: פתיחת תיק וראיון בבית הדין על ידי הדיינים.
3. לאחר שמונה חודשי לימודים – ראיון עם רכו מחוז לצורך בדיקת שלמות תיק המסמכים, מוכנות לקראת בית הדין והכוונה.
4. לאחר כחודש מסיום הלימודים – מעמד בית דין.

המפגש הראשון עם דייני בית הדין לגיור מהווה את השינוי המרכזי ביחס לשנים עברו. לדברי אגף הגיור מדובר בנוהל שנגזר מהנחיותיו של הרב הראשי לישראל שלמה עמאר, מתוך רצון להוריד את מידת חששם של המתגיירים מן המפגש עם בית הדין בסיום התהליך, וכן לאפשר לדיינים לפגוש ולהכיר את המתגייר כבר בתחילת לימודיו. לכך יש להוסיף את הצורך בהוספת שעות עבודה לדייני בתי הדין לגיור, לאחר שלפני כשנתיים מונו עשרה דיינים חדשים למערכת, זאת על אף מחאתם של הדיינים הותיקים שטענו כי אין להם מספיק עבודה כדי למלא את שעות עבודה אליהם התחייבו.

ב. **מינויים נוספים:** לבית הדין לגיור של מחוז תל אביב והמרכז, העמוס ביותר מבין המחוזות השונים, מונתה באוגוסט 2011 רכזות מחוז, זאת לאחר כשלוש שנים בהם לא שימש בתפקיד רכו קבוע. עם זאת, רכזות המחוז החדשה, אינה מוסמכת נכון להיום לטפל בתיקיהם של אזרחים זרים המבקשים להתגייר ונדרשים לקבל אישור מהוועדה לנתינים זרים ("ועדת חריגים"). על הטיפול בתיק והבאת המבקשים להתגייר בפני הוועדה בתל אביב ובירושלים מופקד רכו מחוז ירושלים, אשר שימש בעבר כשליח בית הדין לגיור במחוז תל אביב. מאגף הגיור נמסר כי מחמת ויסות עומסי עבודה בין המחוזות השונים, הוגדר על ידי מנהל אגף הגיור מולי יסלזון כי שלב הראיונות קודם הדיון בוועדה, יערך לזמן מוגבל במחוז אחר. המשך הטיפול וליווי המתגייר לאחר אישור הוועדה יהא

באחריות ובטיפול רכזי המחוזות לפי מקום מגורי התלמיד או מקום לימודיו על פי כללי הדיון בבקשות לגיור.

ג. **מכרז להתקשרות עם מקוואות:** החל מחודש פברואר 2012 החל אגף הגיור בהתקשרויות חדשות עם מקוואות לשם השלמת תהליך הגיור, זאת בעקבות מכרז שנערך בסוף שנת 2011. במכרז זכו ארבעה מקוואות: בתל אביב, בבאר שבע, בהוד השרון ובחצור הגלילית. צעד זה של יצירת התקשרות מסודרת על פי תנאים מוגדרים הוא דבר מבורך. עם זאת, לא ברור מדוע לא נבחרו מקוואות באזורים עמוסים במתגיירים כאזור ירושלים וכאזור חיפה והקריות, על אף שעל פי המכרז ניתן היה לבחור עד ששה מקוואות – עוד שני מקוואות בנוסף לארבעה שנבחרו. השאלה אף מתחזקת אם לוקחים בחשבון שבמקרים לא מעטים נערכת חופה למתגייר ולבן זוגו מיד לאחר הטבילה, ולשם כך אף נכללה בתנאי המכרז הימצאותו של בית כנסת אולם המתאים לעריכת חופה וקידושין סמוך למקווה.

ד. **מחלקת רישום נישואין:** בחודשים האחרונים פתח אגף הגיור מחלקה חדשה הממונה על רישום מתגיירים העומדים להינשא. המחלקה המנוהלת על ידי הרב סלומון מברהטו רושמת לנישואין מתגיירים אשר מבקשים להינשא מיד לאחר הגיור, לפני קבלת תעודות ההמרה. הרישום מתבצע ללא תשלום בבתי הדין המחוזיים לגיור על ידי דיני גיור שהינם מוסמכים גם כרושמי נישואין. יש להדגיש כי לאחר הנישואין מקבלים בני הזוג תעודות נישואין רשמיות ללא כל ציון של אגף הגיור, וזאת על מנת למנוע בעיות למתגיירים או לילדיהם בעתיד.

תפקודה של ועדת חריגים לגיור

החלטת הממשלה מספר 4287 מתאריך ה-9 באוקטובר 2005, הסמיכה את הרב הראשי לישראל לקבוע כללים לפעילות בתי הדין לגיור, ולאור זאת נקבעו "כללי הדיון בבקשות לגיור, תשס"ו 2006". בסעיף ד' במסמך זה נקבע כי על מועמדים לגיור שאינם אזרחי ישראל לקבל אישור מן "הוועדה לנתינים זרים", או בשמה המוכר "ועדת חריגים". שניים מתתי סעיף זה מובאים להלן:

(2) לא ייפתחו הליכי גיור לנתין זר, לא יופנה ללימודים בגוף המכין לקראת גיור, ולא יגויר בידי בית הדין, אלא בנסיבות מיוחדות ובדרך המפורטת להלן.

(3) בנסיבות מיוחדות ולאחר שתוגש בקשה מנומקת בכתב לפתיחת הליכי גיור לנתין זר, תיבדק הבקשה בידי ועדת חריגים שחבריה יהיו נציג מערך הגיור שימונה בהסכמת הרב הראשי וישמש יושב ראש הוועדה, נציג הלשכה המשפטית של משרד הפנים ונציג הלשכה המשפטית של משרד ראש הממשלה.

מזה זמן רב מתריע דו"ח הגיור של מכון עתים על מדיניות הדלת הסגורה שנוקטים בה אגף הגיור ומשרד הפנים בכל הקשור לנתינים זרים המבקשים להתגייר בישראל. בדו"ח הגיור של מכון עתים לשנת 2009 נחשפו ליקויים בהתנהלות ועדת חריגים לגיור, ביניהם: אי סדרים וסרבול בעבודת הוועדה, העדר שקיפות מול המועמדים לגיור, קריטריונים בלתי סבירים המוערמים על המתגיירים ודחיית בקשות ללא נימוק באופן שאינו מאפשר הגשת ערעור. ליקויים אלו גרמו לעגמת נפש רבה לאלפי ישראלים הנשואים או המבקשים להינשא לבני זוג לא יהודיים המעוניינים להתגייר, ללא שניתן להם לעשות כן. מדובר באנשים השואפים לעבור גיור אורתודוקסי, להקים משפחה יהודית ולחיות חיים יהודיים מלאים ופעילים.

בדצמבר 2007 התקיימה ישיבת מעקב של הוועדה לביקורת המדינה בנושא תפקודה של ועדת החריגים לגיור והוחלט להעביר את העניין לבדיקתו של מבקר המדינה על פי סעיף 21א לחוק מבקר המדינה. מבקר המדינה השהה את בחינת הנושא לאור דו"ח מיוחד שפרסם נציב שירות המדינה באפריל 2008. דו"ח זה נכתב על ידי מנהל הביקורת הפנימית בנציבות שירות המדינה, עו"ד יעקב לוזון, ובו נמתחה ביקורת חריפה על תפקודה של הוועדה. אחת ממסקנות הבדיקה היתה למנות לראשות הוועדה דיין או שופט שלום לכל הפחות, זאת מתוך הבנת המהות השיפוטית של הכרעות הוועדה.

בדיקת נציבות שירות המדינה העלתה, בין היתר, את הממצאים הבאים:

א. לוועדה אין סדרי עבודה. לא נמצאו הנחיות משפטיות שמורות לוועדה כיצד להתנהל באופן שגם מחייב את הוועדה וגם מהווה אמצעי בקרה וביקורת למי שבדק את עבודת הוועדה.

ב. לא נקבע מועד מוסדר לבחינה על ידיעת המועמד ביהדות בתום הלימודים.

ג. אין היענות לסיוע בלימודי קדם-גיור הנדרשים הרבה פעמים מן המועמדים על מנת להוכיח את רצינות כוונותיהם.

ד. העדר מנגנון ערעור להחלטות הוועדה – ה"ערעור" על החלטות הוועדה חוזר חזרה לאותה ועדה, לאותו הרכב, ובכך מהווה בעצם דיון נוסף ולא ערעור. כמו כן, מאחר שתשובות שליליות מהוועדה אינן מנומקות, קשה מאד לערער עליהן.

לאור דו"ח הנציבות התקיימו בשנת 2010 שורה של דיונים משותפים לרבנות הראשית, לאגף הגיור, למשרד הפנים ולמשרד המשפטים במטרה לבחון את הסוגיה ולסייע לאגף הגיור לייעל את עבודת ועדת החריגים. דיון מסכם נערך במשרד המשפטים ב-27 באפריל 2011, ברשות המשנה ליועץ המשפטי לממשלה, בהשתתפות כל הגורמים הרלוונטיים. משרד המשפטים יעץ לאגף הגיור להבנות את תהליך עבודת הוועדה באופן שיקל על עומס הבקשות, וזאת בשתי דרכים. ראשית, הוועדה תקבע לעצמה תנאי סף בנוגע לשאלה מי רשאי לבוא בשעריה ומי לא, וכך למעשה תיווצר האפשרות לדחות מועמדים מלכתחילה, מבלי שעניינם יובא לפני הוועדה. שנית, נקבע כי הפניות לא יידונו בפני הרכב הפרום המלא של ועדת חריגים, אלא יתקיים מדרג המורכב משתי ועדות: תת ועדה – המורכבת מנציג אגף הגיור ומנציג משרד הפנים (יו"ר הוועדה הרב רפי דיין ומזל כהן), ומעליה ועדת יועצים – המורכבת מנציג הרבנות הראשית (הרב רפי דיין), היועץ המשפטי של משרד הפנים והיועץ המשפטי של משרד ראש הממשלה. במקרה בו ישנה הסכמה בתת הוועדה לקבל את הבקשה או לדחותה, לא תגיע הבקשה לוועדת היועצים. רק במידה ויש חוסר הסכמה בין שני הנציגים, תועבר הבקשה לדיון בוועדת היועצים, ושם תתקבל החלטה סופית.

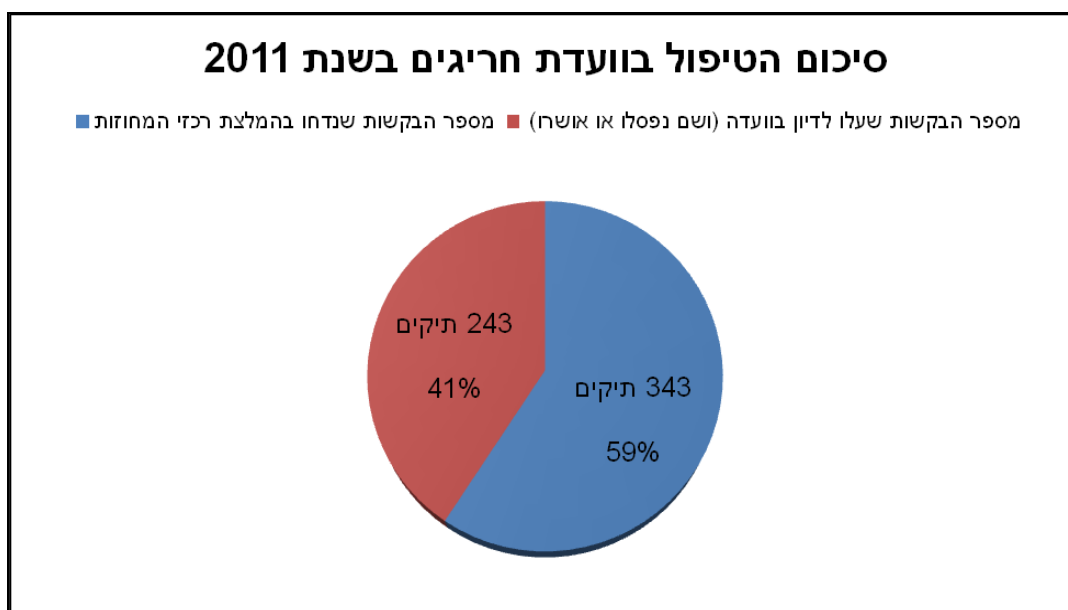
על בסיס המלצות אלו התקבלו ב-29 במאי 2011 נהלים חדשים המסדירים את עבודת הוועדה (ראו להלן נספח 1). הנהלים פורסמו לציבור באוגוסט 2011, והם מסמיכים את רכזת הוועדה לדחות על הסף בקשות של נתין זר שהוא אחד מהמפורטים להלן:

1. שוהה בלתי חוקי.
2. מסתנן לישראל.
3. תושב האזור.
4. זר במעמד 1/ב (אשרת עבודה).
5. זר במעמד ארעי מסוג א/5 פחות משנה (אשרת בן זוג הניתנת בין חצי שנה לשלוש שנים מיום הבקשה למעמד קבע בישראל בהתאם לאופי ויציבות הקשר).

הליך הבדיקה מתבצע באופן זה: רכזת הוועדה בוחנת את תנאי הסף של מגיש הבקשה באמצעות ממשק המשותף למשרד הפנים ואגף הגיור. במידה והמועמד עובר את תנאי הסף, הוא מוזמן לפגישה עם רכז המחוז באחד מארבעה מחוזות הגיור בארץ. באותה פגישה הוא מתבקש להציג נתונים, מסמכים והמלצות המעידים על מניעיו להתגייר ועל מידת רצינותו בהליך זה. הרכז מסכם את הדברים, ולאור התרשמותו מעביר את המלצתו ליושב ראש הוועדה. במידה והמלצת רכז המחוז היא שלילית – הבקשה נדחית כבר בשלב זה באמצעות ריכוזי שמות, ולא עולה לדיון בתת-הוועדה או בוועדת היועצים. על פי נהלי הוועדה, תשובה תינתן למועמד עד שלושה חודשים מיום הגשת הבקשה. תשובה חיובית תזכה את המועמד באפשרות להארכת האשרה שיש לו עד לסיום הליך הגיור. רק לאחר קבלת תשובה חיובית יוכל המועמד להירשם לאולפן גיור. לקראת סיום לימודי הגיור יזומן המועמד לראיון נוסף עם רכז המחוז, ולאור המלצתו תחליט הוועדה אם לאשר לו את השלמת הגיור בבית הדין. אם כן, לאחר האישור העקרוני הראשוני להתחיל בהליך

הגיור – לימוד באולפן גיור – נדרש המועמד לקבל אישור נוסף כדי לסיים את תהליך הגיור ולהגיע למעמד בית דין.

ב-2011, בעקבות השינויים הללו, נבחנו מחדש בוועדת חריגים 593 בקשות, מתוכן 188 בקשות חדשות מתיקים שנפתחו בשנת 2011, ומעל ל-400 בקשות מעוכבות משנים קודמות, שטרם טופלו (והנהלים החדשים הוחלו עליהן רטראקטיבית). על פי נתוני אגף הגיור, 353 מן הבקשות נדחו באמצעות ריכוזי שמות בהמלצת רכזי המחוזות, מבלי שעלו לדין בוועדות. 243 תיקים עלו לדין במסגרת 14 דיוני וועדות – אך לא התקבלו נתונים סופיים המראים כמה מהם נדחו על ידי הוועדה וכמה אושרו. יש להדגיש כי נתונים אלו אינם כוללים מאות בקשות אשר נדחו על ידי רכזת הוועדה כבר בשלב תנאי הסף, ולא הגיעו אפילו לבחינת רכזי המחוזות.

בתאריך 14 בדצמבר 2011 התקיים דיון בוועדה לענייני ביקורת המדינה בעניין נהליה החדשים של ועדת חריגים לגיור. עו"ד הראל גולדברג, נציג משרד המשפטים, נדרש לעניין תנאי הסף, וכך הבהיר את הרעיון העומד מאחוריהם:

אחד מתנאי הסף עליהם הוחלט הוא שמי שנמצא בתהליך התאזרחות, ונמצא בראשית התהליך, בקשתו לוועדת חריגים תידחה. מבחינתנו הבענו עמדתנו שזה תנאי סף מספיק סביר כדי לדחות את הבקשות. אתה נמצא בתהליך התאזרחות, המדינה נתנה לך כלים לקבל את האזרחות, תעבור את הכלים, את המסלול המקובל. אנחנו לא חשבנו שבאמת זה מצדיק [הגשת בקשה לוועדה].

הנחת יסוד העולה מדבריו של עו"ד גולדברג הינה כי כל מי שאינו תושב קבע או אזרח חשוד בכך שהוא מתגייר אך ורק לשם קבלת מעמד של קבע מתוקף חוק השבות. ואולם הנחה זו פעמים רבות איננה נכונה, ועושה עוול לרבים מן המועמדים לגיור המבקשים להתגייר על מנת להקים משפחה יהודית כשרה. חלק מהמבקשים להתגייר, רבים מהם בני זוג של אזרחים ישראליים, הגיעו לישראל מכיוון שאין להם כל אפשרות לעבור גיור אורתודוקסי ולחיות חיים יהודיים דתיים במדינתם (כגון: צ'כיה, הונגריה, פולין, סלובניה, קרואטיה, ליטא, ספרד, שבדיה ועוד). חלקם מגיעים כתיירים, לתקופת זמן מוגבלת וללא רישיון לעבוד למחייתם, ואף על פי כן הם

בוחרים לעשות זאת למען האפשרות לחיות כיהודים. אחרים נשואים בנישואים כנים לבני זוג ישראליים, ומבקשים להקים משפחה יהודית. מניעת הגיור מעכבת אותם בשנים קריטיות, כיוון שרבים מהם לא מוכנים להוליד ילדים שאינם יהודים – ועל פי הנהלים החדשים, ניתן להגיש בקשה לוועדת החריגים רק לאחר שנה לפחות במעמד א/5. חמורה מכך בעייתם של בני זוג אשר היו יכולים להינשא בנישואים אזרחיים, ולקבל כאן מעמד של תושב ארעי ורישיון עבודה – אבל אינם רוצים לעשות זאת לפני הגיור, שכן ברצונם לחכות ולהינשא בחתונה יהודית. אותם בני זוג שאינם נשואים אזרחית לישראלים יכולים לקבל אשרת א/5 רק לאחר שלוש שנים במעמד ב/1. זאת לעומת בני זוג הנשואים זה לזה שיכולים לקבל מעמד של א/5 לאחר שהיה של חצי שנה בלבד במעמד ב/1. מכאן, שדווקא אנשים שמבקשים להינשא אך ורק על פי דת משה וישראל דוחים את חתונתם ואת הקמת המשפחה בלפחות חמש שנים: שלוש שנים באשרת ב/1, שנה באשרת א/5 ועוד שנה בהליך הגיור עצמו. כך או כך, מדובר באנשים המשלמים מחירים חברתיים, כלכליים ומשפחתיים על מנת להתגייר בגיור אורתודוקסי ומוכר. לרובם אין אפשרות לעבור גיור במולדתם, ולכן הם מבקשים לעשות זאת בישראל.

גם אם יוסכם כי יש למנוע את הפיכת הגיור לכלי לקבלת מעמד של קבע בישראל, הרי שנכון לפגוש את המועמד ולהתרשם מכוונותיו לפני שדוחים את בקשתו על הסף. אולם, מאחר שהפגישה עם רכז הגיור מטעם בית הדין לגיור נערכת רק לאחר הסינון הראשוני, הרי שהמרכיב המשמעותי ביותר של פגישה בין-אישית עם המועמד – נעדר. זהו נוהל בעייתי מאוד בתהליך שמושתת באופן עקרוני על היכרות עם כוונותיו של המתגייר. מעבר לכך, בדיקת כוונותיו של המועמד לגיור היא אחד מתפקידיו הראשיים של בית הדין לגיור, ויש לאפשר לבית הדין לבצע תפקיד חשוב זה ולא להפקידו בידי גורם אחר – ועדת חריגים – ובכך למנוע מהמועמדים את עצם הכניסה בשערי בית הדין.

קריטריון נוסף בנהלים החדשים הוא ההחלטה לחייב זכאי עלייה להגיש בקשה לוועדת חריגים ולספק המלצות מהארץ ומחו"ל. זוהי דרישה מתמיהה, שכן אין כל קשר בין הליך הגיור שזכאי העלייה מבקשים לעבור בארץ לבין קבלת אזרחות – שהרי הם זכאים לאזרחות, ואינם זקוקים לגיור לשם כך. אמנם, אישור זכאות מהסוכנות או מלשכת הקשר "נתיב" אינו מהווה עדיין אישור סופי לעלייה, שכן זה ניתן על ידי משרד הפנים. אולם, לעניין זה אין הבדל בין המבקשים להתגייר לבין מי שכבר נחשבים יהודים, שכן רשות האוכלוסין יכולה למנוע את העלייה גם מאלה וגם מאלה, לפי שיקוליה, ולא הגיור הוא שיגרום להבחנה זאת.

זאת ועוד, במהלך החודשים האחרונים הגיעו למכון עתים מספר תלונות של מועמדים לגיור המחזיקים בויות תייר, ועומדים בתנאי הסף להגשת בקשה לגיור, אך נפסלו על ידי הוועדה בתואנה כי מאחר שהם זכאים להגיש בקשה למעמד א/5 הוועדה מחילה עליהם את תנאי הסף ופוסלת את בקשתם. איננו מבינים מתוך איזו סמכות ועל פי אלו נהלים מרשה לעצמה הוועדה לפסול מועמדים שעומדים בתנאי הסף על בסיס מעמד אישי שאין להם ואין בכוונתה לבקש.

התנהלות בעייתית נוספת נוגעת למועד החלת הקריטריונים. החלטות הוועדה בחודשים האחרונים מלמדות שהקריטריונים החדשים הופעלו רטרואקטיבית על בקשות שהוגשו הרבה לפני קביעת הקריטריונים ועדיין לא נידונו. כך, מועמדים לגיור שפנו לפני חודשים רבים ועדיין לא קיבלו תשובה, נפסלים היום כיוון שהם בעלי ויזות ב/1 או א/5 פחות משנה – דבר שהיה אפשרי

לפי הנהלים הקודמים. הפעלת נהלים חדשים באופן רטרואקטיבי, על מי שהחל בתהליך לפני קביעתם, אינה הוגנת ומנוגדת לעקרון החוקיות/הסתמכות.

לאור הטענות שהועלו על ידי מכון עתים ועל ידי גורמים נוספים, הודיע מבקר המדינה בסוף שנת 2011 כי ביקורת מקיפה על התנהלותה של ועדת חריגים לגיור תיערך בשנת העבודה הקרובה. אנו מקווים כי בדיקה זו תישא פרי ותביא לייעול הוועדה. נראה כי כבר בימים אלו נעשים ניסיונות לייעל את הוועדה, כמו לקבוע לוח זמין קצר יותר לטיפול בתיקים.

נכון ליום פרסום דו"ח זה הוסר מאתר האינטרנט של אגף הגיור כל המידע הנוגע לגיור ללא-אזרחים. לאור הסרת המידע והנהלים לא יכולים כיום נתינים זרים המעוניינים להתגייר בארץ לדעת כיצד לפעול לשם התחלת ההליך, וכן לא יכולים גופים העוסקים בכך לעקוב ולפקח על נהלי עבודתה של הוועדה.

מדיניות ההכרה בגיורי חו"ל

בעשור האחרון מתגיירים מדי שנה בממוצע כ-5,000 איש במסגרת הגיור הממלכתי בישראל. כמו כן, מתקיימים בישראל גם הליכים חוץ-ממסדיים הנעשים במסגרת התנועה המסורתית והתנועה ליהדות מתקדמת ובבתי-דין אורתודוקסים פרטיים (שסוגיית ההכרה בגיורם נידונה בימים אלו בבג"ץ). נוסף על אלו, מתקבלות במשרד הפנים מדי שנה מאות פניות להכרה בגיורים שנעשו בחו"ל במסגרת התנועות האורתודוקסיות, הקונסרבטיביות, הרפורמית ואחרות לשם קבלת אזרחות ישראלית וזכויות עולה.

סוגיית ההכרה בגיורים שנערכו בחו"ל מהווה אתגר ציבורי רגשי וסבוך. אולם, התמודדות המדינה עם סוגיה זו, נכון להיום, רחוקה מלהיות משביעת רצון. סעיף 4ב לחוק השבות, תשי"י-1950 קובע שאדם אשר נתגייר נחשב ליהודי לצרכי החוק, ועל כן זכאי לעלות ארצה. חרף קביעה זו, דרכם של המבקשים לקבל אזרחות מכוח גיור אשר נערך בחו"ל פעמים רבות היא דרך חתחתים, זאת בשל החשש מהליך גיור מהיר או לא-רציני שנועד לניצול לרעה של חוק השבות.

בעקבות פעילותו בבג"ץ ובכנסת הצליח מכון עתים בשנה החולפת להביא לשינוי במדיניות ההכרה בגיורים אורתודוקסיים שנעשו בחו"ל. החל מיוני 2011 נבדקת זהותו של בית הדין המגייר על ידי הסוכנות היהודית ולא על ידי הרבנות הראשית לישראל (ראו להלן נספח 2). אולם, גם בשנה זו לא חל שינוי בקריטריונים הנוספים בהם מתבקשים הגרים לעמוד על מנת לקבל אזרחות ישראלית. בין היתר נדרשים הגרים להוכיח שהיו חלק מן הקהילה המגיירת לתקופה של שנה לפני הליך הגיור ועוד שנה מתום הגיור בטרם יוכלו לקבל מעמד של עולים. בנוסף, הם מתבקשים לספק מסמכים המפרטים את חומר הלימוד ואת היקף הלימודים לקראת הגיור.

בדיקת "טיב הגיור" באמצעות מסמכים המפרטים את חומר הלימוד ואת היקף הלימודים מעידה על חוסר אמון בבתי הדין לגיור האמונים על בחינת כוונותיו ורצינותו של המתגייר. זאת ועוד, בהנחה שהקהילה המגיירת מוכרת על ידי התנועות עצמן, אין כל צורך שמשרד הפנים יערוך בדיקה משלו. הדרישה לחיות במקום בו נערך הגיור למשך שנה לפחות היא בעייתית. ראשית, במדינות רבות אין יכולת לקיים חיים יהודיים מלאים. מתגיירים אשר מעוניינים בקיום אורח חיים יהודי ובשייכות לקהילה יהודית לא מעוניינים להישאר ולגור שם, אך באופן פרדוקסלי, הקושי לקיים אורח חיים יהודי יפגע גם בבקשתם לעלות לארץ, כשיתבקשו להוכיח כי השתייכו לקהילה יהודית פעילה, ויתקשו לעשות זאת. שנית, במדינות בהם אין בית דין אורתודוקסי מוכר לגיור, אנשים בוחרים לעיתים להתגייר בגיור ליברלי בחו"ל מתוך כוונה להשלים לאחר מכן גיור אורתודוקסי בארץ. הדרישה שישארו שנה נוספת בקהילה שתפיסתה הדתית אינה מתאימה להם, זאת אף שהם מבקשים להצטרף לקהילה דתית יותר, אינה הגיונית ואינה סבירה. לכך יש לצרף את העובדה כי לא קיים הליך ברור לעליה לאחר גיור. הרשויות הממונות על כך מסרבות להעניק מידע מסודר למתגיירים על מעמדם והנדרש מהם, וכתוצאה מכך רבים מהמתגיירים נתקלים בסבך ביורוקרטי בלתי עביר בניסיונם לעלות לארץ.

בג"ץ 2859/99 מקרינה נגד שר הפנים ובג"ץ 2597/99 טושביים נגד שר הפנים, אשר נדונו במאוחד והוכרעו בשנת 2005, אמורים היו לשים קץ למצב המתואר. בעתירות אלו נידונו מעמדם של מתגיירים אשר החלו בישראל בהליכי גיור ובתום ההכנה עברו תהליך גיור בקהילה יהודית

מחוץ לישראל ("גיורי קפיצה"). מיד לאחר מכן הם חזרו לישראל וביקשו להכיר בהם כיהודים לעניין חוק השבות, תש"י-1950. משרד הפנים סירב לבקשתם, שכן הם לא היו חברים בקהילה היהודית שבמסגרתה גורו. בית המשפט פסק שיש להכיר בגיור שנערך מחוץ לישראל, אם הוא נערך בקהילייה יהודית מוכרת על כל זרמיה, על פי כלליה של אותה קהילה. מעבר לכך, נקבע מפורשות כי הקריטריונים של משרד הפנים להכרה בגיורים שנערכו בחו"ל לצרכי חוק השבות פסולים, לרבות הדרישה ל"התערות" של הגר בקהילה המגיירת במשך שנה. עם זאת, בשבע השנים שחלפו מאז ניתנו פסקי הדין בעניין מקרינה וטושביים, לא אימץ משרד הפנים מדיניות חדשה למתן זכאות עליה לגרים, והוא ממשיך לפעול על פי הקריטריונים אותם פסל בג"ץ. התנהלות זו גורמת לעיכובים רבים בקבלת האזרחות הישראלית של המתגיירים מחו"ל, ולעיתים אף למניעתה.

בשנים האחרונות טיפל מכון עתים בלמעלה מעשרה מקרים של אנשים שעברו גיור בחו"ל, על ידי רבנים מוסמכים ומוכרים, אך לא הוכרו כזכאי עליה על פי התיקון לחוק השבות בשל אותם קריטריונים שפסל בג"ץ. לאחרונה גם הוגשו לבית המשפט שתי עתירות של הגב' לידיה ביקוש, אשר התגיירה בגיור מוכר באוקראינה, אך משרצתה לעלות לארץ נתקלה בסבך בירוקרטיה בלתי עביר, ולא הצליחה לקבל מידע ברור על מעמדה ועל הנדרש ממנה בכדי לממש את זכותה לעליה. העתירות - האחת מנהלית והשנייה עתירה בג"ץ - הוגשו נגד משרד הפנים לאחר שדרש להמציא תצהירים נוספים המעידים על טיב הגיור שעברה ועל שהותה בקהילה המגיירת לאחר הגיור.

בתשובתו לעתירה המנהלית טען משרד הפנים בפירוש כי "לעת הזאת אין נוהל בנושא עליית גיורים" וכי "נערכת הידברות עם התנועות המגיירות והסוכנות היהודית על מנת להגיע להסכמות שיאפשרו את הסדרת הנושא". תשובה זו מעלה תמיהה, שכן אם אין כל נוהל בנושא זה לא ברור מכוח איזו סמכות דורשת המדינה מגרים המבקשים להתגייר להמציא תצהירים נוספים על תעודת הגיור שלהם.

ואולם, בתשובתה לעתירה בבג"ץ טענה המדינה כי "ההליך המנהלי [למתן עליה על פי חוק השבות] נקבע על ידי הרשות המנהלית, על סמך חקיקה ראשית ומשנית ונהלים פנימיים". מכאן דווקא עולה שישנם נהלים על פיהם בודק משרד הפנים את בקשותיהם של מתגיירים המבקשים לעלות, אולם אותם נהלים אינם ידועים ומפורסמים לאותו ציבור הנדרש לפעול על פיהם.

גם בתשובה לשאלת כתב הגירוולם פוסט מיום 12 במרץ 2012, הודיעה דוברת רשות האוכלוסין וההגירה סבין חדד כי "כל מקרה המובא בפנינו בימים אלה מטופל בהתאם לטיוטת הקריטריונים המצויה בידי התנועות המגיירות ובהתאם למכתבו של ראש רשות האוכלוסין מר אמנון בן עמי לח"כ דני דנון". "טיוטת הקריטריונים" אליה מפנה הדוברת הוא מסמך טיוטה משנת 2011 העוסק בתנאים למתן מעמד עולה על סמך גיור שנעשה בחו"ל (ראו להלן נספח 3). מסמך לא-רשמי זה, שהוסתר מעיני בית המשפט בתשובת המדינה לעתירה המנהלית שהגישה לידיה ביקוש, מאשש את השימוש שעושה משרד הפנים באותם קריטריונים שנפסלו על ידי בג"ץ בשנת 2005.

סיכום והמלצות

המגמות

בדו"ח זה תוארה תמונת המצב בתחום הגיור בישראל לשנת 2011. הנקודות העיקריות עליהן מצביע הדו"ח הן:

1. ירידה משמעותית במספר המתגיירים בשנת 2011, זאת בהמשך למגמת הירידה שהחלה בשנת 2010.
2. הקשחת הקריטריונים להגשת בקשה לוועדת חריגים לגיור.
3. המשך השימוש במדיניות פסולה מצד משרד הפנים כלפי גרים המבקשים לעלות לארץ.

התוצאה

בשל התדמית השלילית של הגיור הממלכתי ולאור מדיניות הדלת הסגורה שנוקט אגף הגיור כלפי אזרחים זרים המעוניינים להתגייר בישראל, פונים רבים לגיור באחד מבתי הדין הפרטיים לגיור. בשיחות לא רשמיות מציעים גם נציגי המדינה למתגיירים לפנות לבתי דין אורתודוקסיים פרטיים ולעבור שם גיור ואף נישואין "כדת משה וישראל". סוגיית ההכרה בגיורים הפרטיים נידונה בימים אלו בבג"ץ.

המלצות מכון עתים

1. על רשויות מדינת ישראל לנקוט בצעדים משמעותיים ופומביים כלפי עובדי ציבור שיחסם למתגיירים אינו ראוי ומנוגד לנהלים.
2. על רשויות המדינה להגמיש את הנהלים ביחס לנתינים זרים המעוניינים להתגייר.
3. על משרד הפנים והסוכנות היהודית לקבוע הליך ברור ומסודר להכרה בגיורי חו"ל, ולפרסמו לטובת אלו המבקשים להתגייר ולעלות לארץ. שינוי המדיניות צריך להעשות תוך התחשבות במערך הגיור בקהילות ישראל בחו"ל.
4. יש לבטל את הדרישה להצגת מסמכים המעידים על טיב הגיור לטובת מתן אמון באוטונומיות הקהילות המגירות בחו"ל.
5. יש ליישם באופן מיידי את פסיקת בג"צ משנת 2005 המתייחסת לגיורי חו"ל ומבטלת את הדרישה לשהות של שנה בקהילה המגירת. ניתן להחליף דרישה זו בשהות בכל קהילה יהודית פעילה, בארץ או בעולם. על הקהילות הקולטות לעמוד בקריטריונים שייקבעו על ידי הסוכנות היהודית לישראל.

נספח 1

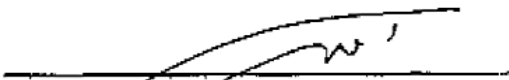
נוהל עבודת ועדות חריגים הדנה בבקשות להליך גיור בישראל – נתינים זרים

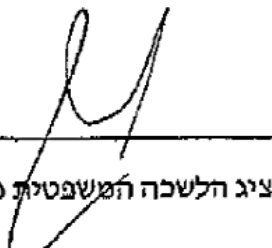
1. בהמשך לישיבה במשרד המשפטים ולחנתיית המשנה ליועמ"ש לממשלה, הוועדה תקבע לעצמה את כללי חתנהלותה ואת תנאי הסף להגשת בקשה ולדיון בה.
2. זכאי שבות שבידיהם אישור הסוכנות היהודית/המלצת לשכת הקשר "נתיבי", הבקשה תופנה לבדיקת רשות האוכלוסין, בטרם מתן אישור לפתיחת תיק בבקשה להליך גיור.
3. בקשה לגיור של נתין זר תוגש על גבי טופס מסודר שאושר ע"י הוועדה. כל פונה ימלא טופס בקשה בצרוף כל המסמכים הרלוונטיים וישלח באמצעות הדואר בלבד לרכזת הוועדה.
4. הוועדה מסמיכה את רכזת הוועדה שלא לקבל בקשה שתוגש באופן חלקי וללא מלוא הפרטים הנדרשים בטופס או ללא כל המסמכים הנדרשים.
5. הוועדה מסמיכה את רכזת הוועדה לדחות על הסף בקשות של נתין זר, בהגדרתו בכלל די' לכללי הדיון בבקשות לגיור, התשס"ו – 2006, שהוא אחד מהמפורטים לחלן:
 - א. שוהה בלתי חוקי.
 - ב. מסתנן לישראל.
 - ג. תושב האזור.
 - ד. זר במעמד 1/ב.
 - ה. במעמד ארעי מסוג א/5 פחות משנה.
6. במקרים מיוחדים בהם הרב הראשי לישראל סבור כי יש מקום לדון בעניינו של מבקש כאמור, תובא הבקשה בפני חברי הוועדה.
7. הוועדה מסמיכה את יו"ד הוועדה לדחות בקשות שאינן מומלצות ע"י נציג אגף הגיור, וכן לאשר בקשות שבהם יש הסכמת נציגת המחלקה לאשרות ברשות האוכלוסין.
8. התכנסות הוועדה – רכזת הוועדה תתאם מועדים קבועים ומיקום לחתכנסות הוועדה, באופן שכלל ייקבעו לכל הפחות שני דיונים בחודש עבודה.
9. רכזת הוועדה תקבע אילו תיקים יובאו לוועדה וסדרם ע"פ סדר פתיחתם (למעט מקרים חריגים אשר מאושרים ע"י יו"ד הוועדה). בפני חברי הוועדה יונח סיכום פרטי כל תיק (פרוטוקול) בתחילת הדיון. התיקים יוצגו לחברי הוועדה ע"י יו"ד הוועדה או נציג אגף הגיור.
10. בסיום כל דיון בבקשה, תתקיים הצבעה והחלטה תינתן על-פי רוב חברי הוועדה.
11. כל הבקשות המאושרות ע"י חברי הוועדה ירכזו בטבלה ויחתמו בתחתית ע"י חברי הוועדה מיד לאחר מתן ההחלטות. ריכוז זה יימסר לנציגת המחלקה לאשרות ברשות האוכלוסין

לשם עדכון במערכת המחשוב, על מנת להעניק למבקשים אשרות כחוק. בקשות מסורבות ימתינו לחתימת חברי הוועדה על הפרוטוקול המנומק בטרם מתן תשובה למבקש.

11. כל בקשה לאישור גיור אשר הופנתה מבית הדין הרבני האזורי, מצריכה הגשת בקשה מסודרת באגף הגיור, ע"פ הנהלים, כולל מילוי טופס מסודר עם כל הנוספים. התיק יטופל ככל תיק אחר.

הוחלט ביום 29/5/2011

 נציג הלשכה המשפטית משרד ראש הממשלה

 נציג הלשכה המשפטית משרד הפנים

 נציג הרב הראשי לישראל

מדינת ישראל
State Of Israelי"א בסיון התשע"א
13 ביוני 2011
או. 12065-2011לכבוד
ח"כ דני דנון
יו"ר וועדת העליה, הקליטה והתפוצות של הכנסת

שלום רב,

הנדון: מתן אשרת עולה על סמך גיור אורתודוקסי בחו"ל - נוהל הטיפול -
עדכון לוועדת העליה, הקליטה והתפוצות של הכנסת

נוכח המשמעות הציבורית מרחיקת הלכת הנודעת למעשה הגיור בדין הישראלי, נפסק על-ידי בית המשפט העליון, כי אין להשקיף על הגיור כעל אקט פרטי בלבד. וכך נאמר לעניין זה מפי כב' השופט ברק (כתוארו אז) בבג"ץ 1031/93 פסדו (גולדשטיין) נ' שר הפנים, פ"ד מט(4) 661, בעמ' 746:

"...הגיור לצורך חוק השבות אינו אך פעולה פרטית של אדם עם בוראו; אין זו אך פעולה פרטית של מספר אנשים המבקשים לגייר את זולתם. גיור לצורך חוק השבות הוא פעולה אשר מכוחה מצטרף אדם לעם ישראל. יש לו השלכות ציבוריות לעניין שבות ואזרחות..."

כן ראו דבריו בפסק הדין בבג"ץ 2597/99 טושביים נ' שר הפנים, פ"ד נח(5) 412 (להלן – פס"ד מקרינה), בפסקה 11 לפסק דינו, בהתייחסו למעמדו הייחודי של חוק השבות התשי"ו-1950 (להלן – חוק השבות), המקנה את מפתח הכניסה לישראל, כדלקמן:

"מתבקש מכאן, כי תחולתו של חוק השבות לא תהא תלויה אך ברצונו הסובייקטיבי של האדם. מדינה אינה מעניקה את מפתח הכניסה אליה לכל אדם, על פי רצונו הסובייקטיבי. תחולתו של חוק השבות מותנית בהפעלתו של מבחן אובייקטיבי, על פיו מצטרף אדם אל העם היהודי, ובקיומם של אמצעי בקרה ופיקוח ראויים להגשמתו של מבחן זה, ולא-ניצולו לרעה"

לפיכך, בבוא שר הפנים, שהוא המוסמך לפי חוק השבות ליתן אשרות עולה, להפעיל את סמכותו זו, עליו להפעיל אמצעי בקרה אלו, להגשמתו של הרציונל העומד בבסיס חוק השבות, ולשם מניעת ניצולו לרעה.

מדינת ישראל
State Of Israel

בפתח ההנחיות שגובשו במשרד הפנים בעקבות פסק הדין מקרינה, בהליך של הידברות עם כלל התנועות המגיירות, מופיע חלק המטרה המבהיר ומדגיש את הרציונלים העומדים בבסיס הקריטריונים, וכך נכתב:

"הנחיות אלו נועדו לקבוע תבחינים למתן מעמד עולה על סמך גיור שנערך בחו"ל, למי שאינו זכאי לקבלת אזרחות ישראלית על פי דין או בעל רישיון לשיבת קבע בישראל. תכלית ההנחיות היא להבטיח, כי האדם המבקש מעמד עולה (להלן המבקש), **התגייר מתוך כוונה כנה ורצינית להסתפח לעם היהודי ולקבל על עצמו את הדת היהודית, ולא השתמש בהליך הגיור אך בשל הרצון להקנות לעצמו מעמד אזרחי במדינת ישראל.** יובהר, כי תנאים אלו מתייחסים להכרה במבקש כמי שחוק השבות חל עליו, בהתאם להגדרה שבסעיף 4ב לחוק, ואין בהם כדי לייתר את תחולת סייגי חוק השבות במקרים המתאימים."

כפי שנקבע בפסיקת בית המשפט העליון, גיור שנערך בחו"ל, על מנת שיזכה באשרה מכוח חוק השבות, עליו להיערך בקהילה יהודית מוכרת, ע"י המוסדות המוסמכים שלה. עם זאת, המדובר בתנאים הכרחיים, אך לא בהכרח בתנאים מספיקים. לצורך השלמת הבחינה לשם מתן אשרת עולה, נדרשת גם בחינה של נסיבות הגיור, וההליך שקדם לגיור, על מנת לוודא כי אין המדובר בגיור שנועד לעקוף מניעה אחרת לקבלת מעמד בישראל של אותו אדם, וזאת ברוח הקריטריונים להכרה בגיורי חו"ל.

קהילה יהודית מוכרת - תנאי זה, שעליו אין מחלוקת, **עוגן בפסק דין מקרינה** וקובע כי, הגיור צריך שיערך **"בקהילה יהודית מוכרת, מבוססת לאורך זמן, ופעילה, בעלת זהות יהודית משותפת וידועה, לה מסגרות קבועות של ניהול קהילתי ואשר משתייכת לאחד הזרמים המוכרים באוכלוסיה היהודית העולמית, ע"י המוסדות המוסמכים של אותה הקהילה"**.

בבואנו לבחון את שני הרכיבים העקריים של הגדרה זו (קרי- היות הקהילה מוכרת ומבוססת וגיור בידי אורגן מוסמך באותה קהילה), שר הפנים (ואו מי שהוא הסמיק לכך) נעזר במומחים, וביניהם הסוכנות היהודית ונציגי התנועות המגיירות, בארץ.

באופן ספציפי לגבי גיורים שנערכו ע"י רבנים המזהים עצמם כמשתייכים לזרם האורתודוקסי – בכל המקרים שעוררו ספק הבדיקה נערכה אל מול לשכת הרב הראשי – אשר הוא מבחינתנו הגורם בעל הידע והמומחיות ליעץ לנו בענין זה.

מדינת ישראל
State Of Israel

בצוות שהתכנס לבקשת כבי הרב הראשי, הראשון לציון הרב עמאר, סוכמו הדברים הבאים בנוגע לגיורים אורתודוקסיים הנערכים מחוץ לישראל (למעט בחבר המדינות ומזרח אירופה), שביחס אליהם נערך הדיון בוועדת העליה, הקליטה והתפוצות של הכנסת:

ברובם המכריע של הגיורים, שזהות הרבנים המגיירים בהם מוכרת - המלצת הסוכנות היהודית מועברת לקונסול ישראל בחו"ל (או לשכת רשות האוכלוסין וההגירה בארץ אם הבקשה מוגשת בארץ), ואם המתגייר עומד בכל יתר התנאים למתן המעמד, כמקובל וכנדרש ע"י רשות האוכלוסין וההגירה (בכפוף לסייגי חוק השבות וכו') - תינתן אשרת העולה.

המלצת הסוכנות היהודית ניתנת ע"י אגף הזכאות, שבוחן את הבקשות באמצעות כלים כמו ספרות מקצועית ובה רשימות רבנים, אתרי אינטרנט של הזרמים והקהילות, קשרים הדוקים עם קהילות ורבנים, אם ישירות ואם באמצעות השליחים בחו"ל. כמו כן, אף הסוכנות היהודית מתייעצת לעיתים עם נציגי התנועות המגירות, בארץ, כולל הרבנות הראשית.

במקרים הספורים בהם התעורר ספק בנוגע לזהות הרב המגייר ולהכרה בו - הבקשה תועבר להתייעצות עם הרב הראשי באמצעות המחלקה לאשרות ברשות האוכלוסין וההגירה.

הרב הראשי - אף שסמכותו לבירור יהדות מתוחמת לצורך נישואין וגירושין, ימליץ בנוגע להיותו של הרב המגייר מוכר על ידו או לא, תוך שהוא מציין כי הבדיקה שלו היא לצורך מילוי סמכותו לפי כל דין. רשות האוכלוסין תבחן את הבקשה בהתאם לעניינים הנתונים לסמכותה עפ"י חוק השבות וכמקובל על ידה. ככל שיסתבר כי הרב הראשי אינו מכיר בגיור לצורך סמכותו לפי כל דין, תתבקש הסוכנות היהודית ליתן הבהרות בענין הקהילה ומוסדותיה, לאחר שתקבל את פירוט עמדת הרב הראשי, קודם למתן החלטת בידי רשות האוכלוסין, אשר הסמכות כאמור, נתונה לה.

בברכה,
אמנון גר עמי

העתק: כבי הרב הראשי
שר הפנים
יו"ר הסוכנות היהודית
דניאל סלומון - היועץ המשפטי

משרד הפנים – לשכת היועץ המשפטי

- טיוטה -

תנאים למתן מעמד עולה על סמך גיור שנערך בחו"ל

מטרה-

הנחיות אלו נועדו לקבוע תבחינים למתן מעמד עולה על סמך גיור שנערך בחו"ל, למי שאינו זכאי לקבלת אזרחות ישראלית על פי דין או בעל רישיון לשיבת קבע בישראל. תכלית ההנחיות היא להבטיח, כי האדם המבקש מעמד עולה (להלן המבקש), התגייר מתוך כוונה כנה ורצינית להסתפח לעם היהודי ולקבל על עצמו את הדת היהודית, ולא השתמש בהליך הגיור אך בשל הרצון להקנות לעצמו מעמד אזרחי במדינת ישראל. יובהר, כי תנאים אלו מתייחסים להכרה במבקש כמי שחוק השבות חל עליו, בהתאם להגדרה שבסעיף 34 לחוק, ואין בהם כדי ליתר את תחולת סייגי חוק השבות במקרים המתאימים.

הגדרות - בנוהל זה, בכל מקום שנאמרים ביטויים אלו, משמעם:

קהילה - קהילה יהודית מוכרת

הכנה לגיור - לימודים סדירים בקרב קהילה והשתתפות פעילה בחיי הקהילה

1. **קהילה מוכרת -** הגיור נערך בקהילה יהודית מוכרת, מבוססת לאורך זמן, ופעילה, בעלת זהות יהודית משותפת וידועה, לה מסגרות קבועות של ניהול קהילתי ואשר משתייכת לאחד הזרמים המוכרים באוכלוסייה היהודית העולמית, ע"י המוסדות המוסמכים של אותה הקהילה.

2. **הכנה וקשר עם קהילה -**

א. השתתפות בתוכנית הכנה לגיור בהיקף מתאים ומקובל. ככלל, יידרש אישור על השתתפות בתכנית הכנה ולימודים במשך תשעה חודשים תוך השתתפות פעילה בחיי הקהילה במשך תקופה זו. במקרים בהם משך ההכנה הנו פחות מתשעה חודשים יידרש אישור מהאורגנים המכינים לגיור של הקהילה, לפיו היקף שעות הלימוד וההשתתפות הפעילה בחיי הקהילה אינו פחות מ- 350 שעות.

ב. במקרים חריגים ניתן להכיר בגיור אם יינתן, מטעם בית הדין-המגייר, הסבר סביר להיקף לימודים קצר מהמצוין לעיל, לנוכח נסיבות מיוחדות של מתגייר פלוני, כגון העובדה שהמתגייר למד לימודי יהדות לפני תחילת הליך ההכנה לגיור.

ג.

1. במקרה בו הליך ההכנה לקראת גיור פוצל בין קהילות שונות יש לעמוד על תקופה של שלושה חדשים, בהם ישהה המתגייר בקהילה המגיירת, טרם גיורו.

2. במקרים בהם לא מתקיים תנאי זה, נדרש כי "שליח ביה"ד" (דהיינו – אדם הנאמן על בית הדין המגייר), אשר ליווה את המתגייר בתהליך ההכנה, יעיד עליו בפני ביה"ד המגייר ויפרט מדוע המתגייר לא שהה באותה קהילה בתקופה הנדרשת.

ג. במקרה בו הגיור נעשה בפני ביי"ד אזורי, אשר אינו שייך לקהילה בה הוכן המתגייר, יידרש הסבר מפורט בנוגע לקשר בין ביה"ד לקהילה זו ולתהליך הגיור כולו. לצורך כך ניתן יהיה להיעזר ברשימה של בתי דין אזוריים, אשר תוגש ע"י התנועות המגיירות המקיימות בתי דין כאלו.

ד. השתתפות פעילה בחיי קהילה יהודית מוכרת, בין קהילה אחת בין מספר קהילות, בין בארץ בין בחו"ל, לתקופה של לפחות תשעה חודשים לאחר הגיור. הוגשה בקשה לעלות לישראל לפני תום תשעה חודשים בקהילה בחו"ל, והתמלאו במבקש התנאים האחרים להכרה בגיורו, תינתן לו אשרה מסוג א/5, ובקשתו למעמד עולה תידון אחרי הגשת המסמכים המועדים על השתתפות פעילה בחיי קהילה בין בארץ ובין בחו"ל, במשך תקופה כוללת של תשעה חודשים ממועד הגיור.

3. **מסמכים נלווים להגשת בקשה -**

א. תעודת גיור.

ב. הצהרה מפורטת של המבקש בדבר הליך ההכנה לקראת הגיור, תוכנו ומשכו, וכן על אופן ההשתלבות בקהילה לאחר הגיור.

ג הצהרה מפורטת של הקהילה בחו"ל בנוגע לכללים הנהוגים בקהילתם לענין הגיור, להליך הגיור של המבקש, לרבות לענין ההכנה, וכן כי הם נהגו לפי הכללים בקהילתם בענין הגיור, וכי המבקש התקבל כחבר מן המניין בקהילתם.
אם מדובר בלימודי הכנה לגיור אשר נערכו בקהילות שונות, כמפורט בסעיף 2(ב) דלעיל – נבקש כי שתי הקהילות יתייחסו לעניין זה.

ד. הצהרה מאת הקהילה/ות בדבר קיום הדרישה המפורטת בסעיף 2 ד' דלעיל, דהיינו, השתתפות פעילה בחיי הקהילה לאחר הגיור.

במקרים חריגים, בהם בשל פער זמנים ארוך בין מועד הגיור למועד הגשת הבקשה למעמד לא ניתן להציג אישורים או הצהרות מאת הקהילה בדבר ההשתלבות בקהילה, ניתן יהיה לקבל ראיות, מהימנות אחרות לגבי הליך הגיור והקשר עם הקהילה.

4. ככלל, מי שנתגייר בחו"ל, ועומד בתנאים 1-3 שפורטו לעיל, יראו אותו כיהודי בהתאם לסעיף 4ב לחוק השבות-התשי"י - 1950, בכפוף לאמור בסעיף 5 שלהלן בדבר נסיבות המצביעות על ניצול לרעה של אפשרות הגיור למטרת קבלת מעמד בישראל, כמפורט להלן:

5. נסיבות המצביעות על ניצול לרעה של אפשרות הגיור למטרת קבלת מעמד בישראל יכול שיהיו:

1. המבקש הגיש בעבר בקשה למעמד בישראל מטעם אחר אשר נדחתה.
2. המבקש שהה בעבר בישראל באופן בלתי חוקי תקופה ממושכת, העולה על שישה חודשים, שלא מחמת תקלה שבתום לב.
3. למבקש, אשר אינו זכאי לקבל מעמד בישראל מטעם אחר, בני משפחה קרובים בעלי מעמד בישראל שהם עצמם אינם מתגיירים.
4. גיור סמוך להגשת הבקשה לאשה או עולה או לאשרת כניסה לישראל, כאשר רק אחד מבני המשפחה מתגיייר, והיתר מבקשים לעלות מכוחו.
5. המבקש החל בהליך הכנה לגיור בזמן שהחזיק ברישיון לשיבת ארעי בתקופה הפחותה משנתיים ברציפות.
6. המבקש עבר הליך הכנה לגיור בישראל בזמן ששהה בה באופן בלתי חוקי או החזיק ברישיון לשיבת ביקור בלבד, או שהחזיק ברישיון לשיבת ארעי לתקופה העולה על שנתיים אולם בזמן שסיים את הליך ההכנה לא המשיכו להתקיים בעניינו הנסיבות המצדיקות, לכאורה, הארכה של הרישיון.

יובהר כי הנסיבות המפורטות אינן מהוות רשימה מצומצמת. בהתקיים אחת הנסיבות שלעיל, או נסיבות אחרות המעלות חשש לניצול לרעה, יתקיים בירור פרטני של נסיבות המקרה, אחרי שתינתן למבקש הזדמנות לטעון טענותיו, להתייחס לנסיבות המעלות את החשש לניצול לרעה ולהוכיח כי על אף שככלל לא יוכר גיור כאשר מתקיימות נסיבות כמפורט לעיל, יש להכיר בגיורו לצורך חוק השבות.

יובהר כי לאחר קיום הבירור הפרטני תתקבל החלטה, במסגרתה ניתן יהיה לאשר את הבקשה ולהעניק מעמד עולה, לתת מעמד זמני לצורך בחינה נוספת, או לסרב לבקשה.

6. במקרים בהם המתגיייר אינו עומד במלוא התנאים שפורטו בסעיפים 1 עד 3 שלעיל, ולא חל עליו סעיף 5, אך מתקיימות ביחס אליו נסיבות כמפורט להלן, יש להעביר את הבקשה לבירור פרטני:

- א. הגיור נערך זמן רב לפני שהוגשה לראשונה בקשה לאשרת עולה.
- ב. במקרים בהם קיימות ראיות מהימנות ואובייקטיביות בדבר קיום אורח חיים יהודי, אף אם השתתפותו הפעילה בקהילה היתה פחותה מהדרוש לפי סעיף 2 ד', בשל נסיבות אובייקטיביות (כגון מקום מגורים מרוחק מהקהילה), או קיומו של קשר ממושך עם הקהילה והשתתפות פעילה בחיים בה לפני הגיור, כמשך למעלה משנתיים.

יובהר כי לאחר קיום הבירור הפרטני תתקבל החלטה, במסגרתה ניתן יהיה לאשר את הבקשה ולהעניק מעמד עולה, לתת מעמד זמני לצורך בחינה נוספת, או לסרב לבקשה.